

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

«ПАТОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАТОФІЗІОЛОГІЯ»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма	Сестринська справа
Освітній ступінь	Бакалавр
Статус дисципліни	Нормативна
Група	П МС-21
Мова викладання	Українська
Кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра фундаментальних дисциплін
Викладач курсу	К.мед.н., доцент Любінець Лідія Анісіївна Щурко Марія Мойсеївна
Контактна інформація викладача	E. mail: l.lubinets@lma.edu.ua E. mail: m.schurko@lma.edu.ua
Консультації	Відповідно до розкладу консультацій. Можливі он-лайн консультації через ZOOM. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Опис навчальної дисципліни	Кількість кредитів – 5,5 Загальна кількість годин – 165 Модулів – 2 Рік підготовки – 2-й Семестр – 3-й, 4-й Лекції – 30 год. Практичні заняття – 52 год. Самостійна робота – 83 год.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Патоморфологія та патофізіологія» є нормативною дисципліною з спеціальності 223 Медсестринство. Навчальну дисципліну розроблено таким чином, щоб надати здобувачам вищої освіти необхідні знання для розуміння причин, умов, механізмів розвитку та проявів захворювань людини; можливості аналізувати, робити висновки щодо причин і механізмів функціональних, метаболічних, структурних порушень органів та систем організму при цих захворюваннях, що забезпечує фундаментальну підготовку та набуття практичних навичок для наступної професійної діяльності бакалавра медицини. Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні закономірності виникнення, розвитку та завершення патологічних процесів, морфологічні зміни, типові патологічні процеси та порушення обміну речовин, типові порушення у різних органах і системах організму.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення нормативної дисципліни «Патоморфологія та патофізіологія» є розкриття механізмів функціонування та морфологічні зміни окремих структур людського організму, організму як єдиного цілого

	за умов впливу патогенних чинників і розвитку захворювання, використання знань для діагностики патологічних процесів, оцінки ефективності лікування, прогнозування хвороби, інтерпретації результатів досліджень тощо. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні знати: – предмет, завдання і методи патоморфології та патофізіології; – основні етапи розвитку патоморфології та патофізіології в Україні; – основні поняття загальної нозології; – об'єкти та методи дослідження; – визначення хвороби, періоди її розвитку; – загальні закономірності розвитку, перебігу та наслідки хвороби; – загальні закономірності механізмів патогенної дії факторів зовнішнього середовища (барофакторів, іонізуючого випромінювання тощо); – загальні закономірності механізмів патогенної дії факторів внутрішнього середовища (спадковості, реактивності тощо); – причини, механізми розвитку та функціональні й морфологічні прояви типових патологічних процесів; – причини, механізми розвитку та функціональні й морфологічні прояви найбільш поширених патологічних процесів у органах і системах; – прояви зміненої структури органу на життєдіяльність організму людини; – зміни біопсійного матеріалу для діагностики хвороб; вміти: – диференціювати періоди розвитку захворювань; – моделювати захворювання на тваринах і досліджувати зміну функцій їх органів і систем; – диференціювати подібні за проявами патологічні процеси; – обґрунтовувати вибір методів діагностики захворювань; – використовувати дані лабораторних, клінічних і функціональних досліджень для встановлення попереднього діагнозу; – визначати зміни структури і функції в організмі, які виникають в результаті пошкоджень або природжених порушень; – визначати вплив соціальних умов та праці на розвиток хвороби; – робити висновки про значення розтинів (аутопсії); – диференціювати макроморфологічні зміни в органах або тканинах при патологічних процесах; – інтерпретувати морфологічну картину захворювань; – дотримуватися правил техніки безпеки та охорони праці.
Програмні результати навчання	ПРН 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ПРН 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ПРН 3. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Політика курсу	Дотримання принципів академічної доброчесності. Не толеруються жодні форми порушення академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей. Під час виконання письмових контрольних робіт, модульних контрольних, тестування, підготовки до відповіді на екзамені користування зовнішніми джерелами заборонено. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента

є підставою для її незарахування викладачем.

Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології. Під час занять здобувачі вищої освіти діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Академії. Під час боротьби з епідемією COVID-19 виконують всі настанови протиепідеміологічного режиму: носять маски, дотримуються соціальної дистанції, використовують антисептики. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами.

Відвідування занять. Студенти повинні відвідувати усі лекції, практичні заняття курсу та інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.

Політика дедлайну. Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, передбачених курсом і визначених для виконання усіх видів робіт.

Порядок відпрацювання пропущених занять. Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається згідно з графіком відпрацювань та консультацій. Відпрацювання пропущених занять з поважної причини може проводитися також улюбий зручний час для викладача.

Перескладання підсумкової оцінки з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Академії, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
I СЕМЕСТР		
1	Предмет, завдання і методи патоморфології та патофізіології. Вчення про хворобу, патогенез та морфогенез	2
2	Патогенна дія на організм факторів довкілля. Інфекційні хвороби	2
3	Роль спадковості, конституції та вікових факторів в розвитку патології. Патологія вагітності та перинатального періоду	2
4	Альтерація, дистрофія, некроз. Процеси адаптації та компенсації при ушкодженні	2
5	Реактивність організму. Імунопатологічні процеси. Алергія	2
6	Патофізіологія місцевого кровообігу. Запалення	2
7	Гарячка. Пухлини	2.
8	Патофізіологія основних типових порушень обміну речовин	2
	Разом за I семестр:	16
II СЕМЕСТР		
9	Патологія системи еритроцитів	2
10	Патологія системи лейкоцитів і гемостазу	2
11	Патоморфологія та патофізіологія серця. Патоморфологія та патофізіологія захворювань судин	2
12	Патоморфологія та патофізіологія органів дихання. Недостатність дихання. Гіпоксії	2
13	Патоморфологія та патофізіологія травної системи	2
14	Патоморфологія та патофізіологія сечовивідної системи	2
15	Патоморфологія та патофізіологія ендокринної і нервової систем	2
	Разом за II семестр:	14
	Разом:	30

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
I СЕМЕСТР		
1	Вчення про хворобу, етіологію, патогенез та морфогенез	2
2	Патогенна дія на організм факторів довкілля. Інфекційні хвороби	2
3	Роль спадковості, конституції та вікових факторів в розвитку патології. Патологія вагітності та перинатального періоду	2
4	Альтерація. Дистрофії. Некроз. Процеси адаптації та компенсації при ушкодженні	2
5	Реактивність організму. Патологія імунної реактивності	2
6	Алергія	2
7	Порушення місцевого кровообігу	2
8	Запалення. Гарячка	2
9	Пухлини. Голодування	2
10	Патофізіологія основних типових порушень обміну речовин	2
11	Порушення водно-електролітного обміну та кислотно-основного стану	2
12	Модульний контроль 1. Загальна патоморфологія та патофізіологія. Типові патологічні процеси і порушення обміну речовин	2
	Разом за I семестр:	24
II СЕМЕСТР		
13	Патологія системи еритроцитів	2
14	Патологія системи еритроцитів	2
15	Патологія системи лейкоцитів	2
16	Порушення системи гемостазу	2
17	Патоморфологія та патофізіологія серця	2
18	Патоморфологія та патофізіологія судин	2
19	Патологія системи дихання. Недостатність дихання	2
20	Гіпоксії	2
21	Патоморфологія та патофізіологія системи травлення	2
22	Патоморфологія та патофізіологія печінки	2
23	Патоморфологія та патофізіологія нирок	2
24	Патологія ендокринної системи	2
25	Патологія нервової системи	2
26	Модульний контроль 2. Спеціальна патоморфологія і патофізіологія	2
	Разом за II семестр:	28
	Разом:	52

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Загальна нозологія		
1	Значення експериментального методу у патології, моделювання патологічних процесів	3
2	Шляхи генералізації патологічного процесу	2
3	Ультрафіолетове та інфрачервоне опромінення, їх патогенна дія	3

4	Патогення дія на організм людини термічних факторів	3
5	Поняття про хімічні патогенні чинники, їх токсичність, канцерогенність, тератогенність, алергенність	3
6	Морфологічні зміни органів і тканин при алкоголізмі	3
7	Старіння. Загальні закономірності старіння. Методи геропротекції	3
8	Процеси адаптації, росту і диференціювання клітин	3
	Разом:	22
Змістовий модуль 2. Типові патологічні процеси		
9	Репарація, регенерація та загоєння ран	3
10	Патоморфологічна характеристика гіпобіотичних процесів	3
11	Поняття про лікувальне голодування та покази до його застосування	3
	Разом:	9
Змістовий модуль 3. Типові порушення обміну речовин		
12	Патоморфологія судин при цукровому діабеті	3
13	Розлади білкового обміну. Подагра	3
14	Порушення жирового обміну: ожиріння (види, причини, патогенез)	3
	Разом:	9
	Разом за I семестр:	40
II СЕМЕСТР		
Змістовий модуль 4. Патоморфологія та патофізіологія системи крові		
15	Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові	4
	Разом:	4
Змістовий модуль 5. Патоморфологія та патофізіологія системи кровообігу та дихання. Гіпоксії		
16	Вроджені вади серця	3
17	Поняття про неспецифічні запальні захворювання органів дихання	3
18	Порушення нереспіраторних функцій легень	2
19	Значення гіпоксій для розвитку хвороби та життєдіяльності людини	3
	Разом:	11
Змістовий модуль 6. Патоморфологія та патофізіологія травної, сечовивідної систем		
20	Вроджені та набуті захворювання стравоходу	3
21	Панкреатити: види, причини, механізм розвитку, патоморфологічні зміни	4
22	Пухлини підшлункової залози	3
23	Вади розвитку сечовивідної системи	3
24	Кістозні захворювання нирок	3
	Разом:	16
Змістовий модуль 7. Патологія ендокринної та нервової систем		
25	Поняття про стрес як неспецифічну реакцію організму. Стадії розвитку	3
26	Черепно-мозкова травма	3
27	Мозкові розлади кровообігу	3
28	Пухлини центральної нервової системи	3
	Разом:	
	Разом за II семестр:	43
	Усього:	83

Література для вивчення дисципліни	1. Бондар Я.Я., Файфура В.В. Патологічна анатомія і патологічна фізіологія людини: підручник. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2019. – 494 с. 2. Патоморфологія: національний підручник / за ред. В. Д. Марковського, В. О. Туманського. – К.: ВСВ "Медицина", 2015. – 936 с. 3. Атаман О. В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / О. В. Атаман. - 5-те вид. - Вінниця : Нова книга, 2017. - 512 с. 4. Патофізіологія / За ред. проф. Н.Н. Зайко, проф. Ю.В. Биця. «Медицина» 2017. – 736 с. 5. Матеріали лекцій.																																
Поточний та підсумковий контроль	Поточний контроль здійснюється на кожному <i>практичному занятті</i> і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Оцінки у національній шкалі («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи. Форми та засоби діагностики рівня успішності навчання студентів: усний, письмовий, комбінований, тестовий. Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку, яка передбачає перевірку розуміння студентом програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння.																																
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Під час навчального процесу використовуються лекції, практичні заняття. У разі роботи в дистанційному режимі використовуватиметься віртуальне навчальне середовище MOODLE, Google Classroom. Лекції та практичні заняття будуть вестися за допомогою програм електронної комунікації Zoom, Meet. Поточна комунікація з викладачем буде здійснюватися в соціальних мережах Viber.																																
Необхідне обладнання	У звичайному режимі навчання. Вивчення курсу передбачає приєднання кожного студента до навчального середовища MOODLE, або Google Classroom. У режимі дистанційного навчання під час карантину вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного студента до програм ZOOM, або Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку студент має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету.																																
Критерії оцінювання	Схема нарахування та розподіл балів <table><tr><th colspan="6">Поточне оцінювання, МК та самостійна робота</th><th rowspan="3">СМО</th><th rowspan="3">ПМО</th><th rowspan="3">ECTS</th><th rowspan="3">За національною шкалою</th></tr><tr><th colspan="6">Модуль 1</th></tr><tr><th>T1</th><th>T2</th><th>...Tn</th><th>САП</th><th>МК 1</th><th>МО</th></tr><tr><td>4</td><td>4</td><td>3</td><td>73</td><td>75</td><td>74</td><td>74</td><td>74</td><td>C</td><td>добре</td></tr></table> T₁ – T_n – теми занять до модульного контролю 1; САП – середнє арифметичне усіх позитивних оцінок в національній шкалі, яке переводиться у 100-бальну шкалу; МК - модульний контроль; МО (модульна оцінка) – середнє арифметичне САП та МК; СМО (семестрова модульна оцінка) – це середньоарифметична МО; ПМО (підсумкова модульна оцінка) – виставляється в кінці вивчення дисципліни за 100 – бальною, національною шкалою та ECTS. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС	Поточне оцінювання, МК та самостійна робота						СМО	ПМО	ECTS	За національною шкалою	Модуль 1						T1	T2	...Tn	САП	МК 1	МО	4	4	3	73	75	74	74	74	C	добре
Поточне оцінювання, МК та самостійна робота						СМО	ПМО					ECTS	За національною шкалою																				
Модуль 1																																	
T1	T2	...Tn	САП	МК 1	МО																												
4	4	3	73	75	74	74	74	C	добре																								

	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS
	90-100	відмінно	A
	80-89	добре	B
	70-79	добре	C
	60-69	задовільно	D
	51-59	задовільно	E
	35-50	незадовільно з можливістю повторного складання	FX
	0-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр	F
Питання до підсумкового контролю	1. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЗАЛІКУ 2. Здоров'я, хвороба, визначення понять. Принципи класифікації хвороб. 3. Періоди хвороби, їх характеристика. 4. Термінальні стани. Патофізіологічні основи реанімації. 5. Патологічний процес, патологічний стан, патологічна реакція, визначення понять, приклади. 6. Етіологія: визначення, роль причин і умов у виникненні хвороби. 7. Класифікація причин та умов виникнення захворювань. Фактори "ризiku". 8. Поняття про "ятрогенні хвороби" та "хвороби цивілізації". 9. Шляхи генералізації (поширення) патологічного процесу. 10. Поняття про спадкові і вроджені хвороби. 11. Мутагенні фактори, їх класифікація. Види мутацій. 12. Генні та хромосомні хвороби. 13. Принципи лікування і профілактики спадкових хвороб. 14. Конституція, її роль в патології. 15. Причини, види і механізми пошкодження (альтерації) клітин. 16. Дистрофії: визначення, механізм розвитку. 17. Види дистрофій. 18. Білкові дистрофії. 19. Жирові дистрофії. 20. Вуглеводні дистрофії. 21. Некроз. Морфологічні типи некрозу. 22. Регенерація: визначення поняття, види. 23. Реактивність, визначення поняття, класифікація, характеристика. 24. Резистентність, визначення поняття, класифікація, характеристика. 25. Біологічні бар'єри, види, їх значення для організму. 26. Фагоцитоз: види, стадії, механізми. 27. Імунодефіцитні захворювання. Класифікація, приклади. 28. Алергія: визначення поняття, етіологія. Класифікація алергічних реакцій. 29. Алергія: стадії розвитку, їх характеристика. 30. Принципи лікування алергії, поняття про десенсибілізацію. 31. Пухлини, визначення, етіологія і патогенез. 32. Відмінності між доброякісними і злоякісними пухлинами. 33. Артеріальна гіперемія: визначення, етіологія та патогенез, ознаки. 34. Венозна гіперемія: визначення, етіологія та патогенез, ознаки. 35. Ішемія: визначення, етіологія та патогенез, ознаки. 36. Тромбоз: визначення, види тромбів, процес тромбоутворення. 37. Емболії: визначення, класифікація. 38. Запалення: визначення, етіологія і патогенез. 39. Місцеві та загальні ознаки запалення, механізм їх розвитку. 40. Класифікація і характеристика медіаторів запалення. 41. Судинні реакції при запаленні. 42. Ексудація, визначення, механізми. 43. Еміграція лейкоцитів, причини, механізми.		

44. Метаболічні та фізико-хімічні зміни у вогнищі запалення.
45. Принципи фармакокорекції запалення.
46. Гарячка: визначення. Пірогени: види, характеристика.
47. Стадії розвитку гарячки.
48. Типи температурних кривих.
49. Гарячка і гіпертермія, їх порівняння.
50. Значення гарячки для організму.
51. Поняття про піротерапію.
52. Голодування, визначення, види, причини.
53. Періоди повного голодування, їх характеристика.
54. Поняття про лікувальне голодування.
55. Цукровий діабет, етіологія, патогенез, ознаки.
56. Ускладнення цукрового діабету.
57. Ожиріння, різновиди, механізми розвитку. Зміни в серці, які виникають при ожирінні.
58. Подагра, етіологія, патогенез, ознаки, принципи фармакокорекції.
59. набряки: види, механізми розвитку.
60. Поняття про ацидоз, види, механізми розвитку.
61. Поняття про алкалоз, види, механізми розвитку.
62. Гіпо- і гіперволемія, визначення, різновиди, їх характеристика.
63. Крововтрата: етіологія, механізми компенсації гострої крововтрати.
64. Якісні та кількісні зміни еритроцитів при анеміях.
65. Анемія: визначення поняття, принципи класифікації.
66. Постгеморагічні анемії.
67. Залізодефіцитні анемії.
68. В₁₂-фолієводефіцитні анемії.
69. Гіпо- та апластична анемії.
70. Гемолітичні анемії.
71. Лейкоцитоз, різновиди, характеристика.
72. Етіологія і патогенез лейкопеній.
73. Агранулоцитози. Етіологія і патогенез.
74. Гострий лейкоз: етіологія, патогенез, картина крові.
75. Хронічний лейкоз: етіологія, патогенез, картина крові.
76. Порушення згортання крові: поняття про коагулопатії, тромбоцитопатії, вазопатії.
77. ДВЗ-синдром: етіологія, механізм розвитку.
78. Недостатність системного кровообігу: визначення, види і стадії розвитку.
79. Серцева недостатність: визначення, види.
80. Серцева недостатність від перевантаження.
81. Серцева недостатність при ураженні міокарда.
82. Механізми компенсації при серцевій недостатності.
83. Інфаркт міокарда: визначення, етіологія, патогенез, ознаки.
84. Артеріальна гіпертензія: визначення, види.
85. Гіпертонічна хвороба: етіологія, патогенез.
86. Атеросклероз, визначення, етіологія, патогенез.
87. Недостатність зовнішнього дихання, визначення, види.
88. Вентиляційна дихальна недостатність: причини, види.
89. Задишка, періодичне і термінальне дихання, їх різновиди.
90. Асфіксія, визначення, характеристика періодів.
91. Емфізема: види, патогенез, ускладнення.
92. Гіпоксія: визначення, види, механізм їх розвитку.
93. Компенсаторно-приспосувальні механізми при гіпоксії.
94. Основні ознаки диспептичного синдрому.
95. Порушення травлення у порожнині рота.

	96. Порушення моторики шлунка: гіпо- і гіперкінез. 97. Порушення секреторної функції шлунка. 98. Етіологія, патогенез, ускладнення виразкової хвороби шлунка. 99. Пронос: види, етіологія, патогенез, наслідки. 100.Закреп: види, етіологія, патогенез, наслідки. 101.Гострий панкреатит, етіопатогенез, ознаки. 102.Недостатність печінки: визначення, види. 103.Жовтяниця: визначення, різновиди, причини. 104.Підпечінкові жовтяниці: етіологія, патогенез. 105.Надпечінкові жовтяниці: етіологія, патогенез. 106.Печінкові жовтяниці: етіологія, патогенез. 107.Поняття про холемічний і ахолічний синдроми. 108.Розлади травлення, пов'язані з порушенням виділення жовчі і підшлункового соку. 109.Гепатози: етіологія, види, морфологічна картина. 110.Печінкова кома, етіологія, ознаки. 111.Ниркова недостатність: визначення, різновиди, причини. 112.Гостра ниркова недостатність: етіологія, патогенез. 113.Хронічна ниркова недостатність: етіологія, патогенез. 114.Прояви ниркової недостатності. 115.Дифузний гломерулонефрит - етіологія, патогенез. 116.Пієлонефрит: причини та механізм розвитку. 117.Цистит: етіологія, патогенез, морфологічна картина. 118.Уремія: поняття, ознаки. 119.Механізми розвитку ендокринопатій 120.Характеристика гіпо- і гіперфункції аденогіпофізу. 121.Характеристика гіпо- і гіперфункції нейрогіпофізу. 122.Характеристика гіпофункції щитоподібної залози. 123.Характеристика гіперфункції щитоподібної залози. 124.Ендокринопатії, зумовлені порушенням функції прищитоподібних залоз. 125.Гостра і хронічна недостатність надниркових залоз. 126.Гіперфункція кіркового і мозкового шару надниркових залоз. 127.Ендемічний зоб, етіологія, патогенез, ознаки, заходи щодо профілактики. 128.Поняття про неврози і емоційні стреси. 129.Адаптаційний синдром, Етіологія, патогенез. 130.Рухові розлади при ураженні мозочка. 131.Порушення рухової функції нервової системи. 132.Поняття порушень чутливої та трофічної функцій нервової системи. 133.Біль, етіологія, форми патологічного болю. 134.Загальні реакції організму на біль.
Опитування	Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу